

Liturgie zpovědi

Zpověď přijímá ordinovaný kazatel nebo ordinovaný presbyter, případně jiný člen sboru, vědomý si závazku mlčenlivosti. Zásadou je, že obě strany jsou si vědomy zpovědního tajemství a mají k sobě tuto důvěru.

Vhodným obdobím v církevním roce je advent nebo postní doba. V zásadě však platí, že zpověď je dobrovolná a dobu i četnost volí kajícník sám. Liturgicky pevnější formu pravděpodobně zvolí kajícník a zpovědník, kteří jsou na ni zvyklí. Může však pomoci i těm, kdo by měli rozpaky „jak začít“.

Zpověď lze uskutečnit na vhodném místě chráněném před rušivými vlivy (vypnuté telefony apod.) – v kostele, ve farní kanceláři i jinde. Zpovědník může být oblečen neformálně, je však také možné, aby byl oblečen v taláru (popř. v albě se štólou). Tradičně je barvou pokání fialová.

Před zahájením je možné vysvětlit následný průběh zpovědi, případně se dohodnout na změnách. Oslovování „Vy“ je přiměřené tam, kde lidé nejsou zvyklí na církevní mluvu a vykání usnadní oběma stranám komunikaci. Pouze absoluci vyslovujeme v 2. os. sg., jde zde o bezprostřední přiřčení odpuštění, kdy by vykání působilo poněkud distancovaně. I to je možno dohodnout.

Předložené formuláře jsou ukázkou a podnětem, nikoli závazným pravidlem. Při zpovědi by však nemělo chybět čtení Písma, vyznání hříchů a zvěstování odpuštění.

Z = zpovědník

K = kajícník

1. LITURGICKÁ FORMA ZPOVĚDI

Úvod

Z: Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

K: Amen.

Z: Ježíš říká: „Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout.“

(Mt 11,28)

Čtení Písma

Zpovědník by měl mít předem připravené vhodné texty z Písma a jeden z nich vybrat. Číst může on nebo (lépe) kajícník. Po čtení Písma může následovat ticho, příp. krátký výklad textu s povzbuzením k odvaze vyznat viny. Čtení Písma lze případně vložit až za vyznání hříchů tak, aby zpovědník vybral vhodný text.

Příklady textů z Písma:

IZAJÁS 53,4 – 6

Byly to naše nemoci, jež nesl, naše bolesti na sebe vzal, ale domnívali jsme se, že je raněn, ubit od Boha a pokořen. Jenže on byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost. Trestání snášel pro náš pokoj, jeho jizvami jsme uzdraveni. Všichni jsme bloudili jako ovce, každý z nás se dal svou cestou, jej však Hospodin postihl pro nepravost nás všech.

EZECHIEL 11,19 – 20

Dám jim jedno srdce a vložím do jejich nitra nového ducha, odstraním z jejich těla srdce kamenné a dám jim srdce z masa, aby se řídili mými nařízeními, zachovávali moje řády a jednali podle nich. I budou mým lidem a já jim budu Bohem.

MATOUŠ 18,21 – 22

Tehdy přistoupil Petr k Ježíšovi a řekl mu: "Pane, kolikrát mám odpustit svému bratru, když proti mně zheší? Snad až sedmkrát?" Ježíš mu na to odpověděl: "Pravím ti, ne sedmkrát, ale až sedmdesát sedmkrát."

MAREK 1,14 – 15

Když byl Jan uvězněn, přišel Ježíš do Galileje a kázal Boží evangelium. Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu."

LUKÁŠ 15,1 – 7

Do jeho blízkosti přicházeli sami celníci a hříšníci, aby ho slyšeli. Farizeové a zákoníci mezi sebou reptali: "On přijímá hříšníky a jí s nimi!" Pověděl jim toto podobenství: "Má-li někdo z vás sto ovcí a ztratí jednu z nich, což nenechá těch devadesát devět na pustém místě a nejde za tou, která se ztratila, dokud ji nenalezne? Když ji nalezne, vezme si ji s radostí na ramena, a když přijde domů, svolá své přátele a sousedy a řekne jim: 'Radujte se se mnou, protože jsem našel ovcí, která se mi ztratila.' Pravím vám, že právě tak bude v nebi větší radost nad jedním hříšníkem, který činí pokání, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují.

JAN 20,19 – 23

Téhož dne večer - prvního dne po sobotě - když byli učedníci ze strachu před Židy shromážděni za zavřenými dveřmi, přišel Ježíš a postavil se uprostřed nich a řekl: "Pokoj vám." Když to řekl, ukázal jim ruce a bok. Učedníci se zaradovali, když spatřili Pána. Ježíš jim znovu řekl: "Pokoj vám. Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás." Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: "Přijměte Ducha svatého. Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, a komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou."

1. JANOVA 1,5 – 9

A toto je zvěst, kterou jsme od něho slyšeli a vám ji oznamujeme: že Bůh je světlo a není v něm nejmenší tmy. Říkáme-li, že s ním máme společenství, a přitom chodíme ve tmě, lžeme a nečiníme pravdu. Jestliže však chodíme v světle, jako on je v světle, máme společenství mezi sebou a krev Ježíše, jeho Syna, nás očisťuje od každého hříchu. Říkáme-li, že jsme bez hříchu, klameme sami sebe a pravda v nás není. Jestliže doznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý, že nám hříchy odpouští a očisťuje nás od každé nepravosti.

Vyznání hříchů

Zpovědník vybidne kajícího, aby vlastními slovy pověděl, proč přišel. V souladu s reformační tradicí není nutné, aby byly vyznány všechny hříchy. V případě potřeby může zpovědník pomoci otázkami, „osnovou“ Desatera apod. Zpovědník se varuje vlastní výřečnosti, pokud je možné, zachovává mlčení, zdržuje se vlastních názorů, potlačí jakékoli hodnocení a dává prostor kajícímu. V závěru této části může zpovědník dát rady, jak má kajícího činit pokání (napravit škody) – ale také nemusí.

Prosba o odpuštění

Zpovědník vyzve kajícího, aby vyjádřil lítost nad svými hříchy, ochotu napravovat, co je v jeho silách, a odhodlání své hříchy neopakovat.

Zpovědník může rozhřešení odložit, pokud shledá, že kajícího nerozeznává podstatu své viny a není ochoten činit pokání.

Kajícího svou lítostí a prosbou o odpuštění může také formulovat slovy Písma, které sám čte nebo které je mu předříkáváno, např.:

K: Smiluj se nade mnou, Bože, pro milosrdenství svoje,
pro své velké slitování zahlad' moje nevěrnosti,
moji nepravost smyj ze mne dokonale,
očisť mne od mého hříchu.
Doznávám se ke svým nevěrnostem,
svůj hřích mám před sebou stále.

(Ž 51,3-4)

Absoluce

Po této modlitbě zpovědník vztáhne ruce (nebo pravou ruku) nad (na) hlavu kajícího a pronáší rozhřešení:

Z: Bůh, Otec veškerého milosrdenství,
smrtí a vzkříšením svého Syna smířil se sebou celý svět
a dal církvi skrze Ducha svatého moc odpouštět hříchy.
Ať ti skrze tuto službu církve sám Kristus odpustí hříchy a naplní tě pokojem.
K: Amen.

Nebo:

Z: Před Boží tváří jsi vyznal své hříchy.
Prosíš-li o odpuštění hříchů ve jménu Ježíše Krista, odpověz: Ano.
K: Ano.
Z: Co ti Bůh dal ve křtu – odpuštění hříchů a osvobození od moci zla –,
to ti dnes je nově dáno:
Bůh, Otec veškerého milosrdenství
smrtí a vzkříšením svého Syna smířil se sebou celý svět
a dal církvi skrze Ducha svatého moc odpouštět hříchy.
Zvěstuji ti odpuštění ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.

Nebo:

Z: Všemohoucí Bůh vydal za vás na smrt svého Syna Ježíše Krista
a odpouští nám kvůli němu naše hříchy.
Vyhláшуji ti plné odpuštění všech tvých hříchů.

Závěr

Z: Chvalte Hospodina, neboť je dobrý. Jeho milosrdenství trvá navěky.
Pán ti odpustil hříchy.
Jdi v pokoji.
K: Amen.

Nebo:

Z: Všemohoucí Bůh, který ti odpustil tvoje hříchy,
ať ti dá sílu žít podle jeho vůle.
Požehnej a ochraňuj tě Otec, Syn i Duch svatý.
K: Amen.

2. VOLNÁ FORMA ZPOVĚDI

Mnohé pastorační rozhovory, aniž by to bylo předem plánováno, přecházejí do vyznání vin a ústí do touhy po odpuštění. V takovém případě by přechod k pevné liturgické formě zpovědi působil abrupně a narušil by průběh rozhovoru. Proto se lze v rámci rozhovoru také domluvit, co by návštěvník považoval za nejvhodnější. Jestliže zaznělo vyznání v nějaké podobě již v rámci pastoračního rozhovoru, je možné shrnout je krátkou žalmovou modlitbou, eventuálně společnou modlitbou Páně.

Úvod

Ukázala-li se během rozhovoru touha vyslovit svá provinění, pak k tomu může zpovědník vyzvat například slovy:

Z: Co nás tíží, nemusíme stále nosit jen sami v sobě. Ale můžeme to vložit do Božích rukou.

Nebo:

Z: Co nás tíží, nemusíme s sebou pořád vláčet jako těžké břemeno. Ale můžeme to odložit u našeho Boha.

Neboť: Hospodin uzdravuje ty, kdo jsou zkrušeni v srdci, jejich rány obvazuje.

(Ž 147,3)

Nebo:

Z: K tomu nás zve Ježíš:

Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny,
a já vám dám odpočinout.

(Mt 11,28)

Vyznání vin

Nyní nabídne zpovědník možnost, aby ten, kdo touží po zpovědi, volně, svými slovy vypověděl (vyznal) svá provinění. Vyznání vin může mít i formu modlitby.

Důležité je ponechat tomu, kdo se zpovídá dostatek času, aby mohl vyslovit vše potřebné.

Prosba o odpuštění

Po vyznání vin může zpovědník říci:

Z: Vyznal jste před Bohem své viny. Poprosíme o jejich odpuštění tak, že se společně budeme modlit modlitbu Páně:

Nebo:

Z: Vyznal jste před Bohem své viny. Budeme prosit o jejich odpuštění slovy žalmu:

Smiluj se nade mnou, Bože, pro milosrdenství svoje,
pro své velké slitování zahlad' moje nevěrnosti,
moji nepravost smyj ze mne dokonale, očisť mě od mého hříchu!
Doznávám se ke svým nevěrnostem, svůj hřích mám před sebou stále.
Proti tobě samému jsem zhřešil, spáchal jsem, co je zlé ve tvých očích.
Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha.
Jen mě neodvrhuj od své tváře, ducha svého svatého mi neber!

(Ž 51,3-6.12n):

Pane, smiluj se. Kriste, smiluj se. Pane, smiluj se.

Zpovědník může zvolit i jiné modlitby nebo modlitbu volnou, případně užít modlitební náměty jako podněty k pastoračnímu rozhovoru.

Další modlitby:

Dobrotivý Bože, ty se raduješ z každého člověka, který se obrátí a činí pokání.
Odmítáš náš hřích a zároveň nás zveš k novému začátku.
Děkujeme ti za toto milosrdenství.
Dej nám odvahu k obrácení.
Dej nám sílu, abychom dokázali začít znovu a nově.
Skrze Ježíše Krista, našeho Pána.

Nebo:

Pane, náš Bože,
probuď nás a dej abychom poznali, kdo před tebou jsme.
Prolom naši sebespravedlnost.
Pomoz nám, abychom se uviděli ve tvém světle, poznali svůj hřích
a doufali ve tvé milosrdenství.
Dej nám ochotu ke vzájemnému odpuštění.
Skrze Ježíše Krista, našeho Pána.

Nebo:

Pane, náš Bože,
i ten, kdo tě opustil, se smí vrátit,
neboť svoji lásku neodvoláváš.
Prosíme tě, dej, abychom se rozpomněli na tvé milosrdenství,
abychom se k tobě navrátili
a staň se znovu naším Otcem.
Daruj nám nový život, abychom mohli žít v radosti den za dnem,
po všechny věky.
Amen.

Nebo:

Všemohoucí Bože, milosrdný Otče,
já ubohý a hříšný člověk před tebou vyznávám všechn svůj hřích a zlé činy,
kterých jsem se dopustil myšlením, slovy i skutky,
a tím jsem tě rozhněval a zasloužil časné i věčné tresty.
Je mi to vše líto
a prosím tě pro tvé nekonečné milosrdenství,
které jsi prokázal ve svém milém Synu, ukřižovaném a vzkříšeném Ježíši Kristu,
abys byl mě ubohému a hříšnému člověku milostivý
a všechny mé hříchy mi odpustil
a daroval mi k nápravě sílu skrze tvého Ducha svatého.
Amen.

Nebo:

Pane, ve světle tvé pravdy rozpoznávám,
že jsem zhřešil myšlením, slovy i skutky.
Tebe mám nade vše milovat jako svého Boha a Spasitele;
ale já více miloval sám sebe než tebe.
Ty jsi mě povolal do své služby;
ale já promarňuji čas, který jsi mi světil.
Daroval jsi mi bližní, abych je miloval jako sám sebe;

místo toho jsem sobecký a z pohodlně.
Proto přicházím za tebou a vyznávám své viny.
Sud' mě Hospodine, ale nezavrhuj mě.
Nevím, kde jinde bych se skryl než ve tvém slitování.
Amen.

Nebo:

Milosrdný Bože,
vyznáváme, že jsme zajatci svého hříchu,
ze kterého se sami nedokážeme osvobodit.
Zhřešili jsme proti tobě myšlením, slovy i skutky,
tím, co jsme učinili, i tím, co jsme neučinili.
Nemilovali jsme tě z celého srdce, nemilovali jsme našeho bližního jako sami sebe.
Pro svého Syna Ježíše Krista se nad námi smiluj.
Odpusť nám, obnov nás a ved' nás, abychom měli radost z tvé dobré vůle
a chodit po tvých cestách ke cti tvého svatého jména.
Amen.

Nebo:

Pane, ve světle tvé pravdy rozpoznávám, že jsem činil zlé a nečinil dobré.
Zhřešil jsem myšlením, slovy i skutky.
Odpusť mi můj hřích.

Nebo:

Pane, zhřešil jsem a zasloužil jsem tvůj hněv.
Ale já smím k tobě volat, neboť tvé milosrdenství je větší než mé provinění.
Ve svém životě mám být svědkem tvé lásky,
tobě patří můj život,
ale já zde stojím před tebou s prázdnýma rukama,
můj hřích mě od tebe odděluje.

Proto k tobě volám:

ujmi se mě, přes všechno zlé, co mě od tebe odděluje.
Nehleď na mé hříchy,
ale pohleď na toho, který předstupuje před tebe místo mě,
který svůj život za mě dal na kříži.
Odejmi ode mne má provinění,
abych mohl nadále žít.
Pane, toužím, abych mohl začít znovu a žít podle tvé dobré vůle.
Daruj mi k tomu svoji sílu,
na každý den znovu.

Do tvých rukou všechno vkládám,
celý svůj život až do dnešních dnů,
celý svůj budoucí život,
celý svůj život na věky věků.
Amen.

Nebo:

Pane Ježíši Kriste, ty jsi náš Pán a bratr.
Tvá láska je větší než naše srdce.
Ty se nás ujímáš.
Osvobod' nás, abychom i my mohli přijmout sebe samé
a dej, abychom uměli přijímat i naše bližní.
Ty nás znáš.
Pomož nám, abychom porozuměli i my sami sobě
a dej, abychom měli porozumění i pro druhé.
Ty nás miluješ.
Daruj nám důvěru,
abychom uměli vnímat naše temné stránky a nepropadat zoufalství.

Odpusť nám, co nás od tebe, našich bližních i nás samotných odděluje.
Daruj nám společenství s tebou i mezi námi navzájem.
O to tě prosíme, v důvěře ve tvé slitování.
Amen.

Pokud neměla zpověď podobu modlitby s prosbou o odpuštění, může se zpovědník zeptat:

Z: Vinu (hřích), které jste jmenoval (vyslovil) v našem rozhovoru, jste vyznal zároveň před Bohem. Pokud prosíte o jeho odpuštění ve jménu Ježíše Krista, odpovězte: Ano.

K: Ano.

Z: Modleme se společně: *(například výše uvedený Ž 51,3-6.12n)*

Absoluce

Z: Můžete si být jist(a), že odpuštění, které je vám přiřčeno, je Božím odpuštěním.
Neboť Kristus praví:
„Pokoj vám. Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás. Přijměte Ducha svatého.
Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny,
a komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou.“

(J 20,22n)

Zpovědník může vložít ruce na hlavu kajícího a říci:

Z: Tuto moc svěřil Kristus své církvi. Proto ti zvěstuji:
Tvé hříchy jsou ti odpuštěny.
Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

Všemohoucí Bůh, který ti odpustil všechny hříchy, ti dej i sílu žít podle jeho dobré vůle.
Jdi v pokoji.
Amen.

Závěr

Podle okolností a situace je možno připojit děkovnou modlitbu.

Například:

Dobrořečit budu Hospodinu v každém čase, z úst mi bude znít vždy jeho chvála.
O Hospodinu mluv s chloubou, moje duše, ať to slyší pokorní a radují se.
Velebte Hospodina se mnou, vyvyšujme spolu jeho jméno.

Dotázal jsem se Hospodina a odpověděl mi, vysvobodil mě od všeho, čeho jsem se lekal.
Hospodin je blízko těm, kdo jsou zkrúšeni v srdci,
zachraňuje lidi, jejichž duch je zdeptán.
Hospodin vykoupí duše svých služebníkú,
nikdo z těch, kteří se k němu utíkají, vinu n neponese.

(Ž 34, 2-5.19.23)

Nebo:

Milosrdný Otče,
děkujeme Ti za tvou dobrotu, z níž každý den přijímáme svůj život.
Děkujeme ti za odpuštění, které obnovuje náš život.
Pomoz nám, ať dál chodíme po svých cestách v důvěře ve tvé milosrdenství.
Prosíme, učiň z nás, které jsi při křtu povolal jménem, posly tvého smíření v tomto
znesvářeném světě.
O to tě prosíme skrze našeho Pána Ježíše Krista, tvého Syna, který s tebou a s Duchem
svatým žije a panuje na věky věků.
Amen.

Nebo:

Milosrdný Bože, náš nebeský Otče, ve křtu jsi nás osvobodil z pout všeho zlého a daroval
jsi nám zaslíbení nového života. Protože jsi nám dnes znovu odpustil naše viny a opět nás
přijal za své děti, prosíme tě: Naplň své zaslíbení a dej nám sílu, abychom nadále žili jako
děti světla. Sešli svého svatého Ducha, aby nás posiloval, abychom mohli odolávat všemu
pokušení a osvědčovali se jako poslušní učedníci našeho Pána. K tomu nám prosíme
pomoz pro Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

3. ZPOVĚĎ V NOUZI

Jsou situace, kdy lidem přijde zatěžko jak dlouhé naslouchání, tak mluvení a není vhodná ani
liturgická ani volná forma zpovědi. Pro tyto případy se nabízí tato krátká forma. Vhodná je
zejména pro zpověď umírajícího, pro lidi, kteří se nedokáží delší dobu koncentrovat nebo
nemají síly k mluvení. Zpovědník by přes to všechno měl být obzvláště vnímavý pro případ,
že by zpovídající se chtěl něco konkrétního – mezi čtyřma očima – sdělit.

Vyznání vin

Z: V tichosti myslíme na to, co nás odděluje od Boha a vyznejme, co nás tíží.

Dostatečná, ale ne nekonečná chvíle ticha.

Z: Modleme se:

Milosrdný Bože, vyznávám ti, že jsem nečinil(a) dobré, ale zlé.
Zhřešil(a) jsem myšlením, slovy i skutky.
Prosím tě: Odpusť mi můj hřích pro Ježíše Krista, našeho Pána.

Je-li toto tvé upřímné vyznání
a prosíš-li o odpuštění hříchů ve jménu Ježíše Krista, odpověz: Ano.

K: Ano.

*Pokud zpovídající se nemůže mluvit, může své vyznání potvrdit například pokynutím hlavy,
stiskem ruky atp.*

Absoluce

Pak zpovědník může vložit ruku na hlavu a poví:

Z: Z moci, která je Pánem svěřena jeho církvi, ti zvěstuji odpuštění:
Tvé hříchy jsou ti odpuštěny. Ve jménu Otce a Syna a Ducha svatého.

Požehnejž tobě Hospodin a ostříhejž tebe.

Osvět' Hospodin tvář svou nad tebou a buď milostiv tobě.

Obratiž Hospodin tvář svou k tobě a dejž tobě pokoj. Amen.

Literatura:

Agende für Evangelisch-Lutherische Kirchen und Gemeinden. Band III, Die Amtshandlungen, Teil 3: Die Beichte. Hrsg. von der Kirchenleitung der Vereinigten Evangelisch-Lutherischen Kirche Deutschlands. Neu bearbeitete Ausgabe, Lutherisches Verlagshaus Hannover 1993, ISBN 3-7859-0669-2, str. 85-100, alternativní modlitby na str. 20nn, 24n, 36n, 77nn a 82nn.)

Apologie Augsburského vyznání. In: *Kniha svornosti.* Symbolické čili vyznavačské spisy evangelických církví augsburské konfese. Ed. Wernisch, Martin aj., Praha : Kalich 2006, str. 79 – 268.

Větší katechismus Dr. Martina Luthera. In: *Kniha svornosti.* Symbolické čili vyznavačské spisy evangelických církví augsburské konfese. Ed. Wernisch, Martin aj., Praha : Kalich 2006, str. 331-466.

Čtyři vyznání. Vyznání augsburské, bratrské, helvetské a české se čtyřmi vyznáními staré církve a čtyřmi články pražskými. Praha: Komenského evangelická bohosloveská fakulta 1951.

Evangelischer Erwachsenen Katechismus. Kursbuch des Glaubens. Hrsg. von Werner Jentsch, Hartmut Jetter, Manfred Kießig und Horst Reller. Gütersloh : Gerd Mohn 1982.

Obřady pokání. Praha : Česká liturgická komise 1982.

Bonhoeffer, Dietrich: *Život v obecnství.* Přel.: Štička, Pavel. Praha : Návrat domů 2006.

Calvin, Johannes. *Unterricht in der christlichen Religion.* Institutio christianae religionis. Podle posledního vydání 1559 ed. Weber, Otto. Neukirchen : Neukirchener Verlag 1986⁴.

Hertzsch, Klaus-Peter. *Jak se můj život může opět rozjasnit.* Pozvání ke zpovědi v evangelické církvi. Z německého originálu *Wie mein Leben wieder hell werden kann : eine Einladung zur Beichte in der evangelisch-lutherischen Kirche*, vyd. Hannover : Lutherisches Kirchenamt der VELKD přeložil Jakub Smrčka. Přístupné na: <http://coena.edunix.cz/spiritual/ZpovedA5.pdf>.

Kašparů, Jaroslav Max. *Základy pastorální psychiatrie pro zpovědníky.* Cesta : Brno 2002.

Zerhau, Leo. *Svátostné pokání v různých liturgických tradicích.* Refugium : Velehrad 2003.